

Riktlinjer för handläggning av barn och unga

Dokumenttyp	Riktlinjer
Fastställd/upprättad	Kommunstyrelsen 2023-03-29, § 51
Senast reviderad	
Detta dokument gäller för	Socialtjänst
Giltighetstid	Tills vidare
Dokumentansvarig	Verksamhetschef Socialtjänst
Dnr	2023-101

Innehåll

Inledning	4
Riktlinjernas syfte	4
Målgrupp.....	4
Socialtjänstens ansvar.....	4
Barnperspektivet.....	5
Barns rätt till delaktighet.....	5
Samverkan och Samordnad individuell plan (SIP).....	5
BBIC	6
Handläggning och dokumentation.....	6
Anmälan, ansökan och förhandsbedömning	6
Anmälningsskyldighet	6
Ungdomars rätt att själva söka bistånd.....	7
Klargörande samtal med unga.....	7
Underrättelse om inledd utredning.....	7
Utredning avseende barn och unga	7
Utredning avseende unga vuxna mellan 18-20 år.....	7
Socialtjänsten utreder enligt BBIC.....	7
Journalanteckningar	8
Beslutsunderlag.....	9
Beslut	9
Kommunicering	9
Uppföljning av ett barns situation efter avslutad utredning.....	9
Beslut om vård, behandling eller insatser för barn när den ena vårdnadshavaren inte samtycker	9
Skyddade personuppgifter	10
Insatser	10
Uppföljning.....	10
Vård utanför det egna hemmet	10
Placeringar enligt 4 kap 1 § SoL.....	10
Omhändertagande enligt 2 § LVU.....	11
Omhändertagande enligt 3 § LVU.....	11
Omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU.....	11
Hälsundersökning.....	11
Kontakt mellan barn och föräldrar	11
När den unge fyller 18 år.....	12

Begäran om vårdens upphörande	12
Vårdnadsöverflyttning	12
Vårdnadshavarens ersättning till kommunen för placerat barn	12
Uppföljning av ett barns situation vid avslutad placering	13
Efter avslutad vård	13
Våld i nära relation	13
Polisanmälan	13
Barnhus Skaraborg	13
Unga Lagöverträdare (LUL)	14
Ensamkommande barn	14
Överflyttning av ärenden	15
Sekretessbrytande regler vid brott	15
Brott riktat mot barn	15
Brott mot närstående	15
Ungdomar som misstänks begå brott	15
Brott med fängelse i straffskalan	15

Inledning

Verksamhet som rör barn och unga ska vila på de grundläggande bestämmelserna i gällande lagstiftning och FN:s konvention om barnets rättigheter som är svensk lag sedan 1 januari 2020. Dessa riktlinjer baseras huvudsakligen på socialtjänstlagen (2001:453) SoL och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU men berör även offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) OSL, föräldrabalken (1949:381) FB, förvaltningslagen (2017:900) FL, socialtjänstförordningen (2001:937) SoF, kommunallagen (2017:725) KL samt lag (1994:137) om mottagande av asylsökande, LMA. Ytterligare vägledning kan hämtas från förarbetena till respektive lag och i prejudicerande domar. Kommunala riktlinjer är underordnade lagstiftning och föreskrifter. Ny lagstiftning och rättsliga utslag måste fortlöpande beaktas.

Handläggning och dokumentation i Hjo kommun grundar sig förutom i ovan nämnda även på Barns behov i centrum (BBIC), handböcker och information från Socialstyrelsen, föreskrifter och förordningar samt aktuell forskning och litteratur.

I lagstiftningen används begreppet socialnämnd. Hjo kommun har ingen socialnämnd varför vi i riktlinjerna har valt att använda begreppet nämnd. Begreppet används både gällande delegerade beslut till tjänstemän, individutskottet och kommunstyrelsen.

Riktlinjernas syfte

Syftet med riktlinjerna är att skapa tydlighet och samsyn i arbetet som rör socialtjänstens myndighetsutövning gällande barn och unga. Riktlinjerna ska säkerställa rättssäkerhet och likabehandling och fungera som en vägledning i det praktiska arbetet.

Målgrupp

Målgruppen för riktlinjer är barn och unga mellan 0 – 18 år samt i vissa fall unga upp till 21 år. Enheten Barn och unga är en enhet inom socialtjänst. Enheten arbetar med mottagning av anmälningar, ansökningar, utredning samt uppföljning av öppna insatser och placeringar i familjehem och HVB.

Inom enheten Barn och familj ingår även området familjerätt. Området behandlas i en separat riktlinje.

Socialtjänstens ansvar

Enligt socialtjänstlagens portalparagraf, 1 kap 1 § SoL, ska samhällets socialtjänst på demokratins och solidaritetens grund främja människornas ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänsten ska under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser. Verksamheten ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet. I socialtjänstlagen framgår att barnets bästa särskilt ska beaktas vid åtgärder som rör barn.

Vad gäller barn och unga ska socialtjänsten enligt 5 kap 1 § SoL

- verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden
- i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdom
- bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och ungdom far illa

- aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdom av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel
- aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk av spel om pengar bland barn och unga
- tillsammans med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs, uppmärksamma och verka för att barn och ungdom inte vistas i miljöer som är skadliga för dem
- med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och ungdom som har visat tecken till en ogynnsam utveckling
- i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet
- i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts
- i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård och fostran utanför det egna hemmet upphört

Barnperspektivet

Vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas. Barnets eller den unges bästa ska alltid vara vägledande i socialtjänstens arbete och vid beviljande av insatser. Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn. Barnet ska tillförsäkras det skydd och den omvårdnad som det behöver. Dock ska hänsyn tas till de rättigheter och skyldigheter som dennes föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har lagligt ansvar för barnet har. I samband med att Barnkonventionen blev lag första januari 2020 har barns rättigheter fått en starkare ställning.

Barns rätt till delaktighet

När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. I de fall barnet inte framför sina åsikter ska barnets inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i relation till barnets ålder och mognad. Insatser för barn och unga ska utformas och genomföras tillsammans med dem och deras vårdnadshavare samt vid behov i samverkan med andra samhällsorgan, organisationer och andra föreningar.

Samverkan och Samordnad individuell plan (SIP)

Samhällets särskilda skyddsansvar för utsatta barn och unga förutsätter nära samverkan mellan myndigheter och organisationer. Socialnämnden ska enligt 5 kap 1 § SoL bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa. Med det omfattande ansvar som åligger socialtjänsten följer att socialtjänsten ska bygga upp en strukturerad samverkan med förskola, skola, hälso- och sjukvård samt polis. I samverkan ska sekretessen alltid beaktas.

Samordnad individuell plan (SIP) kallas den plan som finns reglerad i 2 kap 7 § SoL och 16 kap 4 § HSL. När den enskilde har behov av insatser både från socialtjänsten och hälso- och sjukvården ska kommunen tillsammans med regionen upprätta en individuell plan. I Hjo kommun gäller att även insatser från skolan

kan inräknas. Planen ska upprättas om kommunen eller regionen bedömer att den behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda, och om den enskilde samtycker till att den upprättas. Arbetet med planen ska påbörjas utan dröjsmål och när det är möjligt upprättas tillsammans med den enskilde. Närstående ska ges möjlighet att delta i arbetet med planen, om det är lämpligt och den enskilde inte motsätter sig det.

BBIC

BBIC, Barns behov i centrum, beskriver ett strukturerat och manualbaserat arbetssätt för socialtjänstens barn- och ungdomsvård. Det innehåller en struktur för handläggning, genomförande och uppföljning av myndighetsutövningen. BBIC är anpassat efter socialtjänstens regelverk och är framtaget av Socialstyrelsen.

BBIC är en hjälp och ett redskap för handläggare för att arbeta på ett strukturerat sätt, med fokus på barnet och dess behov.

BBIC tillhandahåller ett dokumentationsstöd, vilket ska vara en hjälp och underlätta handläggningen. Dokumentationsstödet ska anpassas till det enskilda ärendet. Stödet är framtaget utifrån aktuell lagstiftning och föreskrifter för att öka rättssäkerheten i handläggningen. Mer kring BBIC och dess struktur finns att läsa i Socialstyrelsens publikationer.

Handläggning och dokumentation

Vad som gäller vid handläggning och dokumentation regleras i SoL och i FL. Vid all handläggning ska stor vikt läggas vid barnets/den unges och dennes vårdnadshavares rätt till delaktighet, inflytande och självbestämmande.

Anmälan, ansökan och förhandsbedömning

En anmälan om oro för barn och unga mellan 0-18 år och 18-20 år kan inkomma på flera olika sätt; bland annat via telefon, brev, e-post eller besök. En anmälan som inkommit ska omedelbart följas av en bedömning av huruvida barnet eller den unge är i behov av omedelbart skydd. Detta ska ske samma dag eller senast dagen efter om anmälan inkommit sent på dagen.

Beslut om att inleda eller inte inleda utredning ska, om det inte finns synnerliga skäl, fattas inom fjorton dagar från det att anmälan inkommit. Nämnden får informera den som gjort en anmälan – om anmälaren har anmälningsskyldighet – om huruvida utredning inletts, inte har inletts eller redan pågår.

En ansökan från en enskild kan vara i skriftlig eller muntlig form. Vid ansökan om bistånd inleds utredning enligt 11 kap 1 § SoL.

Anmälningsskyldighet

Anställda på myndigheter och i verksamheter som berör barn och unga (t.ex. skola, hälso- och sjukvård och polismyndigheten) är skyldiga enligt lag att genast anmäla om de i sin verksamhet får vetskap om eller misstänker att ett barn kan fara illa. Även de som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och som fullgör uppgifter som rör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet inom hälso- och sjukvården eller inom socialtjänstens område har samma skyldighet. Personal verksamma inom familjerådgivningen har en begränsad anmälningsskyldighet. De är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn fysisk eller psykisk misshandlas i hemmet eller utsätts för sexuella övergrepp.

Ungdomars rätt att själva söka bistånd

Ungdomar som fyllt 15 år har rätt att själva föra talan i mål eller ärenden enligt SoL och LVU. Den unge kan själv ansöka om kontaktperson och andra öppna insatser och få det beviljat även om vårdnadshavaren inte samtycker till insatsen. Bistånd i form av placering utom det egna hemmet kan dock inte beslutas om vårdnadshavaren motsätter sig det. Vård utanför det egna hemmet utan vårdnadshavarens samtycke förutsätter beslut enligt LVU. Bistånd i form av kontaktperson eller andra öppna insatser, efter ansökan av vårdnadshavare, kan inte beviljas utan den unges samtycke om den unge har fyllt 15 år.

Klargörande samtal med unga

När en person under 18 år berättar att de är utsatta för kontroll, hot eller våld i hemmet och är rädda för sina föräldrar och/eller släktingar kan nämnden träffa ungdomen ett antal gånger för klargörande samtal utan att informera vårdnadshavaren. Det viktiga är att nämnden får fram tillräckligt med information för att kunna göra en noggrann bedömning av hur allvarlig situationen är.

Underrättelse om inledd utredning

Vårdnadshavare ska som grundregel genast underrättas om ett beslut att utredning inleds till ett barns behov av stöd eller skydd. I vissa situationer behöver det dock finnas möjlighet att avvakta med en sådan underrättelse. I till exempel ärenden som rör eller misstänks röra hedersrelaterat förtryck och våld är det av stor vikt att nämnden först får möjlighet att planera säkerheten för den unge.

Utredning avseende barn och unga

Utredning enligt 11 kap 1 § SoL bedrivs i syfte att få fram ett underlag som ska ligga till grund för ett beslut. Vid en utredning av om socialtjänsten behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd får socialtjänsten, för bedömningen av huruvida behov av insatser föreligger, konsultera sakkunniga och i övrigt ta de kontakter som behövs. En sådan utredning kan också genomföras oavsett barnets eller vårdnadshavarens inställning. En utredning ska inte göras mer omfattande än vad som behövs och utredningen ska bedrivas så att ingen onödigt utsätts för skada eller olägenhet. De som berörs av en utredning ska få tydlig information om vem som ansvarar för utredningen. De ska också få möjlighet att vara delaktiga i vilka utredningsåtgärder som planeras och genomförs. Detta gäller både vårdnadshavare och barn, utifrån barnens ålder och mognad. Utredningen ska ha ett helhetsperspektiv och vara slutförd inom fyra månader (120 dagar). Socialnämnden får, om det finns särskilda skäl exempelvis att man inväntar annan myndighets utredning, besluta om att förlänga utredningstiden. Nämnden får dock inte besluta att förlänga tiden "tills vidare", utan måste fatta beslut om att förlänga för en bestämd tid. Det som framkommer under utredningen och som är relevant för att besvara utredningens frågor ska sammanställas i ett beslutsunderlag.

Socialtjänsten har rätt att ensidigt avgöra hur utredningen enligt 11 kap 1 och 2 §§ SoL ska genomföras och därmed vilka kontakter som behöver tas. Det är dock viktigt att denna rätt används på ett sätt som gagnar barnet och det samarbete som krävs med för barnet viktiga personer.

Utredning avseende unga vuxna mellan 18-20 år

Unga som fyllt 18 år är myndiga och står inte längre under någons vårdnad, och utredningar får som regel inte göras mot en myndig persons vilja. Undantag kan göras i de fall det inte kan uteslutas att den unge är i behov av vård med stöd av 3 § LVU (eget beteende), som i vissa fall gäller upp till 20 års ålder. Om en myndig person fortgående missbrukar kan uppgifter från hälso- och sjukvården om denne lämnas till socialtjänsten, om det behövs för att den enskilde ska få nödvändig vård, behandling eller annat stöd.

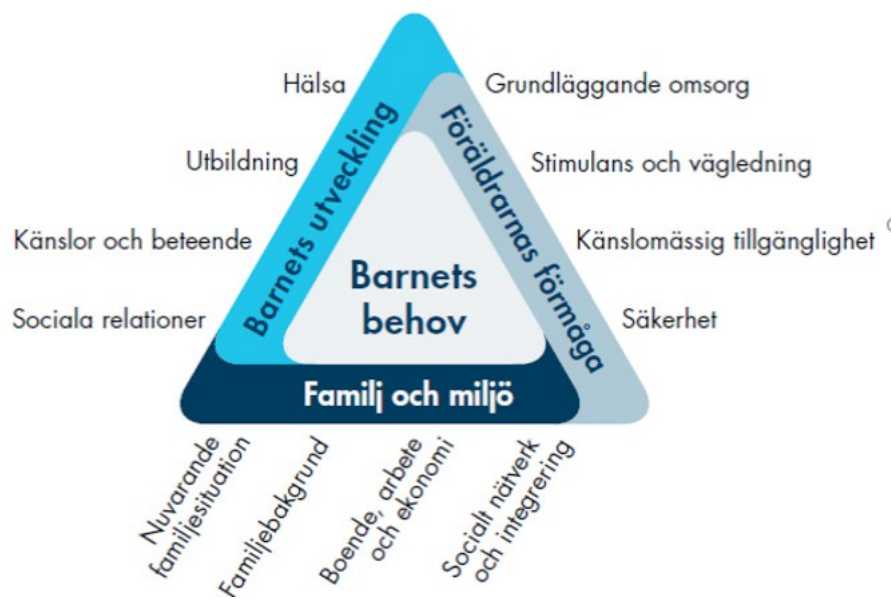
Socialtjänsten utreder enligt BBIC

Socialtjänsten arbetar utifrån BBIC i ärenden gällande barn och unga. Utgångspunkten i BBIC är nio grundprinciper som ska ligga till grund för socialtjänstens arbete med barn och unga. De bygger på en värdegrund, teori och metod utifrån aktuell forskning, lagstiftning och praxis.

Arbetet med BBIC ska:

- utgå från barnets rättigheter
- låta barnets bästa vara avgörande
- sträva efter likvärdiga möjligheter för varje barn
- ha ett helhetsperspektiv på barnet och dess situation
- göra barnet, familjen och nätverket delaktiga
- ske i samverkan med andra professioner och verksamheter
- bygga på en evidensbaserad praktik
- motverka svårigheter och förstärka resurser
- systematiskt följa barnet och insatserna

Kunskapsgrunden i BBIC illustreras av följande triangel:

Genom att väga samman triangelns tre sidor – se till barnets utveckling i relation till föräldrarnas förmåga i den familj och miljö de befinner sig i – görs en bedömning av vad som är barnets behov. I utredningsarbetet är socialtjänsten beroende av medverkan från andra professioner och myndigheter och från enskilda.

Journalanteckningar

Journalanteckningar ska föras löpande, vara kortfattade men ändå ge en bild av processen och vara neutrala utan värderande omdömen. Journalanteckningar ska till exempel när det avser möten beskriva tid, plats, vem som var med och vad som beslutades samt annan för ärendet relevant information. Det är tillåtet att föra minnesanteckningar men dessa måste förstöras när uppgifterna förts in i journalen. Journalanteckningarna ska som huvudregel föras in direkt.

Beslutsunderlag

Oavsett vilken slutsats som utredningen utmynnar i ska den dokumenteras noggrant och med tydlig beslutsmotivering. De personer ärendet rör samt beslutsfattare ska få en klar bild både av vad som kommit fram under utredningen, det vill säga vad som utgör underlag för beslut, och av utredarens professionella analys och bedömning samt slutsatser och förslag. Dokumentationen ska vara lätt att förstå och ge historia och sammanhang för de berörda. Fokus i dokumentationen ska ligga på barnet eller den unge och hans eller hennes behov. Det ska framgå vad som är faktiska omständigheter och vad som är analys respektive bedömningar. Det kan också vara av värde att redovisa vilka resonemang om insatser som har förts och de förmodade konsekvenserna av olika insatser eller om inga insatser kommer till stånd.

Beslut

En utredning föranledd av en ansökan eller en anmälan ska utmynna i ett beslut. Av beslutet ska det framgå om och i så fall vilken insats som beviljats, omfattningen av insatsen, att beslutet kan ändras vid förändrade förhållanden samt att det ska ske en regelbunden uppföljning. Beslut fattas enligt socialnämndens gällande delegationsordning.

Den enskilde ska alltid underrättas om sin rätt att överklaga ett beslut som gått denne emot. Beslutet ska överklagas skriftligen och inges till nämnden. Handläggande socialsekreterare ska vara den enskilde behjälplig med detta om den enskilde behöver eller önskar. När nämnden mottar överklagan ska ett ställningstagande göras om nämnden står fast vid sitt beslut eller om beslutet ska ändras. Om nämnden står fast vid sitt beslut ska överklagan skyndsamt skickas vidare till Förvaltningsrätten. Även om nämnden väljer att ändra sitt beslut ska information om överklagan och ändringen skickas till Förvaltningsrätten.

Kommunicering

Ett ärende får inte avgöras utan att den som är sökande, klagande eller annan part har underrättats om en uppgift som tillförts ärendet genom någon annan. Parter ska underrättas om utredningsmaterial och ges tillfälle att yttra sig innan beslut. På vilket sätt kommunikeringen sker avgör myndigheten och den kan alltså ske muntligen eller skriftligen.

Uppföljning av ett barns situation efter avslutad utredning

När en utredning avslutas med att socialtjänsten konstaterar att det finns behov av insatser och vårdnadshavarna eller barnet inte samtycker till föreslagen insats, måste socialtjänsten i de allra flesta fall respektera denna inställning då socialtjänstens arbete bygger på frivillighet och den enskildes egen vilja. I vissa fall kan det dock kvarstå en stor oro för barnets situation. Då kan det vara viktigt att under ytterligare en tid följa utvecklingen, exempelvis med förskola och skola, och samtidigt ha uppföljande samtal med vårdnadshavare och barn. I 11 kap 4 a § SoL finns en bestämmelse om uppföljning efter avslutad utredning oberoende av samtycke från vårdnadshavarna eller barnet. Det är även möjligt att besluta om uppföljning efter avslutad utredning om en ansökan om tvångsomhändertagande av barnet avslagits av domstol.

Beslut om vård, behandling eller insatser för barn när den ena vårdnadshavaren inte samtycker

Enligt 6 kap 13 a § FB kan socialtjänsten besluta att ett barn kan vårdas mot den ena vårdnadshavarens vilja, förutsatt att vården krävs för barnets bästa. Beslut avser psykiatrisk och psykologisk utredning och behandling enligt HSL samt behandling i öppna former så som öppenvård, kontaktperson eller kontaktfamilj enligt SoL. Reglerna omfattar också vissa åtgärder enligt LSS. Om barnet är 15 år och självt anses kunna samtycka till olika behandlingar krävs inget samtycke från vårdnadshavarna. Beslut om medgivande föregås av en utredning enligt 11 kap 1 § SoL.

Skyddade personuppgifter

När barn eller föräldrar lever med skyddade personuppgifter får inga sekretessbelagda uppgifter lämnas ut, som kan röja föräldrarnas, barnets eller den unges adress. Skyddade personuppgifter är ett samlingsbegrepp inom folkbokföringen för de olika skyddsåtgärderna som finns. Beroende på arten av hot finns det tre grader av skydd av personuppgifter; sekretessmarkering, skyddad folkbokföring och fingerade personuppgifter. Vidare uppgifter finns i Hjo kommuns "Rutin vid hantering av skyddade personuppgifter".

Insatser

De insatser som beviljas och genomförs ska vara av god kvalitet och bygga på kunskap och beprövad erfarenhet. Insatserna ska syfta till att motverka de riskfaktorer som upprätthåller problematiken och som identifierats under utredningen.

Hjo kommun har ett flertal öppna insatser att erbjuda medborgarna. Stöd kan ges från socialtjänstens familjebehandlare i öppenvård, genom att man får en kontaktfamilj eller kontaktperson utsedd samt stöd via Utväg.

Vid alla insatser ska en vårdplan alternativt ett uppdrag formuleras, där målen med insatsen framgår. Det ska också finnas en genomförandeplan vid alla insatser. Barn och vårdnadshavare ska vara delaktiga i upprättandet av planerna.

Uppföljning

Alla insatser ska följas upp och utvärderas utifrån målen i vårdplan/uppdrag samt genomförandeplan. Nämnden ska verka för att barn och vårdnadshavare är delaktiga vid uppföljningen. Barnet eller den unge ska själva få uttrycka sina åsikter i samband med uppföljning.

Vad som framkommit under uppföljningen ska dokumenteras. I dokumentationen ska det framgå när och på vilket sätt insatsen följts upp. Om behoven hos barnet förändras på ett sätt som gör att nämnden bedömer att insatsen inte längre motsvarar barnets behov, ska detta dokumenteras tillsammans med information om vilka åtgärder som nämnden har vidtagit för att anpassa insatsen till barnets behov.

När målen i genomförandeplanen är uppfyllda ska insatsen avslutas.

Vård utanför det egna hemmet

Då behov av att ett barn vårdas utanför det egna hemmet föreligger, ska bestämmelserna i SoL om att insatserna ska utformas och genomföras tillsammans med barnet och vårdnadshavarna i första hand tillämpas. Dock – om barnets hälsa och utveckling utsätts för en påtaglig risk att skadas och samtycke till behövliga insatser inte föreligger – kan åtgärder enligt LVU bli nödvändiga. Utöver ovan förutsättningar, ska någon av situationerna som anges i 2 och/eller 3 §§ LVU föreligga.

När ett barn placeras skall nämnden i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Detta övervägande ska dokumenteras i barnets akt.

Vid en placering utanför det egna hemmet ska det alltid upprättas en vårdplan och en genomförandeplan. Vid ansökan om vård enligt LVU ska vårdplan och läkarintyg bifogas beslutsunderlaget.

Placeringar enligt 4 kap 1 § SoL

När ett barn eller en ung person placeras i ett annat hem än det egna, ska nämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas.

Omhändertagande enligt 2 § LVU

I det fall barnet utsätts för fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet, kan omhändertagande enligt 2 § LVU bli aktuellt. Vård enligt denna paragraf kan ges till den unges 18-årsdag. Har den unge beretts vård med stöd av 2 § LVU ska socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vård enligt lagen fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas.

Inom ramen för LVU av unga finns möjlighet att vid en pågående placering vidtaga särskilda åtgärder som till exempel flyttningsförbud, hemlighållande av vistelseort samt umgängesbegränsning.

Omhändertagande enligt 3 § LVU

Vård kan också ges med stöd av 3 § LVU om den unge genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende utsätter sig för en påtaglig risk. Vård enligt 3 § LVU kan beslutas fram till den unge fyller 20 år, men fortgå fram till den unge blir 21 år. Har den unge beretts vård med stöd av 3 § LVU, ska socialnämnden inom sex månader från dagen för verkställighet av vårdbeslutet pröva om vård med stöd av lagen ska upphöra. Denna fråga ska därefter prövas förlöpande inom sex månader från senaste prövning.

Omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU

I vissa situationer måste nämnden ingripa omedelbart och ska då fatta beslut om omedelbart omhändertagande. För att ett omedelbart omhändertagande ska få ske måste det vara sannolikt att barnet/den unge behöver vård enligt LVU och nämnden bedömer att beslutet inte kan avvaktas.

Beslut om omedelbart omhändertagande ska underställas Förvaltningsrätten inom en vecka från den dag då beslutet fattades. Om beslutet inte inkommer inom en vecka så upphör omhändertagandet, se 7 § LVU. Om Förvaltningsrätten fastställer beslutet om omedelbart omhändertagande, ska nämnden inom fyra veckor från den dag då omhändertagandet verkställdes ansöka hos Förvaltningsrätten om att barnet/unge ska beredas vård med stöd av LVU. Om det inte längre finns skäl för ett omhändertagande, ska nämnden besluta att detta genast ska upphöra, se 9 § LVU.

Nämnden har i vissa fall möjlighet att få biträde av polismyndigheten för att genomföra beslut.

Hälsoundersökning

Alla barn och unga som inte har fyllt 21 år och som placeras, ska erbjudas en hälsoundersökning om det inte är obehövligt. Det innebär att en hälsoundersökning till exempel inte behöver göras om barnet nyligen har gjort en och nämnden bedömer att en ny undersökning inte är nödvändig. Undersökningen ska omfatta fysiskt och psykisk hälsa samt tandhälsa. Nämnden ska ta initiativ till att undersökningen görs, och regionen ska tillhandahålla den.

Kontakt mellan barn och föräldrar

När barn placeras utanför hemmet ska det upprättas en umgängesplanering. I umgängesplaneringen anges på vilket sätt barn och föräldrar ska upprätthålla kontakten under vårdtiden. Eftersom återförening ska eftersträvas vid placering är umgänget av största vikt. Umgängesfrekvens och formerna för umgänge överenskomms i samråd mellan socialsekreterare, familjehem/HVB-hem, föräldrar och barn. I vissa fall kan en särskild, detaljerad umgängesplan behöva upprättas vid sidan av vårdplanen. Barnet kan ha behov av umgänge även med andra betydelsefulla personer. Även detta bör skrivas in i planen.

Nämnden kan inför ett umgänge mellan barn och föräldrar ta beslut enligt 32 a § LVU om att en förälder ska lämna drogtest. Syftet med ett beslut om att lämna drogtest är att kunna säkerställa trygghet och säkerhet för barnet. Ett sådant beslut ska vara motiverat och drogtest ska inte användas om målet kan

uppnås med mindre ingripande åtgärder, exempelvis stödperson vid umgänge. Även om föräldern samtycker till drogtest kan ett beslut enligt 32 a § LVU tas.

I vissa fall kan nämnden bedöma att det är för barnets bästa att umgänge mellan barn och föräldrar begränsas. Om nämnden och föräldrarna inte når en överenskommelse kring umgänge och det inte redan finns en pågående utredning, ska nämnden inleda en utredning enligt 11 kap 1 § SoL.

Om umgänget behöver begränsas ska nämnden fatta ett särskilt beslut om detta. Rätten att besluta om begränsning av den unges umgänge med vårdnadshavare och med föräldrar som har reglerad umgängesrätt gäller endast fram till dess att den unge har fyllt 18 år.

I vissa fall för att ett beslut om umgängesbegränsning ska bli effektivt kan det vara nödvändigt att nämnden håller barnets vistelseort hemlig för föräldern eller vårdnadshavaren. Det är dock inte ett krav att det finns ett beslut om umgängesbegränsning för att tillämpa bestämmelsen om hemlighållande av vistelseort.

Beslut om umgängesbegränsning och hemlig vistelseort ska övervägas minst var tredje månad.

När den unge fyller 18 år

Vård utom hemmet ska avslutas så snart den inte längre behövs. Om den unge under vårdtiden fyller 18 år ska nytt beslut fattas eftersom tidigare beslut grundats på vårdnadshavares ställningstagande och den unges situation som omyndig.

Begäran om vårdens upphörande

Vid begäran från vårdnadshavare eller den unge om upphörande av vård enligt SoL ska nämnden bedöma huruvida syftet i vårdplanen uppnåtts. Om så inte är fallet ska nämnden pröva om skäl föreligger för ingripande enl. 2, 3 §§ LVU alternativt beslut om flyttningsförbud. Vid begäran från vårdnadshavare eller den unge (om den unge är över 15 år) om upphörande av vård enl. LVU föranleder detta ovillkorligen att utredning inleds.

Vid prövning om vårdens upphörande har nämnden vid behov rätt att fatta beslut om drogtester enligt 32 b § LVU. Syftet med ett beslut om att lämna drogtester är att kunna säkerställa trygghet och säkerhet för barnet, exempelvis genom att kartlägga om missbruket kvarstår. Även om föräldern samtycker till drogtest kan ett beslut enligt 32 b § LVU tas.

Vårdnadsöverflyttning

När ett barn stadigvarande vårdats och fostrats i ett familjehem och det är uppenbart att det är bäst för barnet att det rådande förhållandet får bestå kan vårdnaden flyttas över till familjehemsföräldrarna. Denna lagstiftning har sedan 2022 förstärkts och nämnden ska överväga om vårdnaden ska flyttas över efter att barnet har varit placerat i samma familjehem i två år. Efter två år ska övervägande om vårdnadsöverflytt göras minst en gång om året. För att upprätthålla en systematik kring övervägande av vårdnadsöverflytt ska detta alltid tas med när vården övervägs var sjätte månad.

Andra anledningar till att flytta över vårdnaden kan vara att vårdnadshavarna på grund av varaktigt förhinder inte kan utöva vårdnaden samt med anledning av att förälder/föräldrar avlider. Barnet får då en eller två särskilt förordnad vårdnadshavare.

Vårdnadshavarens ersättning till kommunen för placerat barn

Barnets föräldrar har skyldighet att efter förmåga bidra till samhällets kostnader för barnet. När beslut om vård utom hemmet fattas ska därför nämnden utreda om föräldrarna ska bidra. Det belopp som var och en av föräldrarna ska bidra med får inte överstiga det som motsvarar Försäkringskassans högsta underhållstödsbeloppet.

Uppföljning av ett barns situation vid avslutad placering

När en placering enligt SoL avslutas får nämnden besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering i ett familjehem, stödboende eller i ett hem för vård eller boende (HVB) har upphört. En sådan uppföljning får ske om barnet bedöms vara i särskilt behov av nämndens stöd eller skydd men samtycke till sådan åtgärd saknas. Uppföljningen ska göras inom 2 månader efter att placeringen upphört.

Vid upphörande av vård enligt LVU har nämnden en skyldighet att göra en uppföljning av barnets situation inom sex månader från det att placeringen upphört.

Vid en uppföljning får nämnden ta behövliga kontakter och samtala med barnet utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande. Om nämnden vid en uppföljning finner skäl ska utredning enligt 11 kap 1 § SoL inledas.

Efter avslutad vård

Vård utanför hemmet ska avslutas så snart den inte längre behövs, men det innebär inte att nämndens ansvar upphör. Nämnden ska genom att anordna lämplig eftervård eller utslussning även tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vården utanför det egna hemmet har avslutats. Många unga kan behöva bo kvar i sitt familjehem även efter myndighetsåldern och till dess skolgången avslutats.

Nämnden är skyldig att ge det stöd till barn och unga som de behöver och att fråga dem om vilket stöd de vill ha. Ansvaret sträcker sig utöver 18-årsdagen. Unga kan behöva vara familjehemsplacerade eller få annat stöd en längre tid. Det finns ingen absolut åldersgräns för när en placering ska upphöra. För unga är det viktigt att ha stöd ut i vuxenlivet och om barnet/den unge saknar stöd i sitt nätverk för att exempelvis gå ut gymnasiet är det nämndens skyldighet att ge henne eller honom stöd så att skolgången kan genomföras. Barn och unga som har varit placerade har i jämförelse med andra jämnåriga större hinder när det gäller att ordna sin egen försörjning, få en god hälsa och en bra utbildning. De har rätt att få det stöd som krävs i form av hjälp med boende, studiestöd, ekonomiskt stöd och övrigt som de behöver.

Våld i nära relation

Våld i nära relationer kan ta sig många olika uttryck och utgör ofta ett mönster av handlingar. Exempel på våldstyper är fysiskt, sexuellt och psykiskt våld och/eller hot om våld samt försummelse.

Nämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver. Nämnden ska särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver. Vid kännedom om att ett barn misstänks ha utsatts för och/eller bevittnat våld ska utredning enligt 11 kap 1 § SoL inledas.

Polisanmälan

Misstanke om att barn varit utsatta för våld eller bevittnat våld bör skyndsamt polisanmälas om det inte strider mot barnets bästa. Om det råder en osäker kring om en polisanmälan ska göras ska Barnhus Skaraborg konsulteras. Polisanmälan bör göras skriftligt, men vid brådskande fall kan en muntlig anmälan göras som senare kompletteras med en skriftlig.

Barnhus Skaraborg

Vid misstänkta fysiska, psykiska eller sexuella övergrepp mot barn och unga ska nämnden samverka med Barnhus Skaraborg. På Barnhus Skaraborg samverkar representanter från socialtjänst, polis, åklagare

samt regionen. Syftet med samverkan är att konsultera varandra kring misstanke om våld. Barnhus Skaraborg ger även möjlighet att förhöra barnet i en trygg och barnanpassad miljö samt att barnet ska slippa upprepa sin berättelse för flera olika verksamheter.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck kan te sig på många olika sätt: fysiskt, psykiskt, sexualiserat eller genom andra våldstyper, precis som våld i nära relation generellt. Det inkluderar även könsstympning, påtvingad abort, tvångsgifte och påtvingat eller understött självmord. Motivet till varför våldet utövas skiljer hedersrelaterat våld och förtryck från annat våld genom att grunden är att upprätthålla en familjs eller släkts heder. Hedern innehas framför allt av män men riskeras genom kvinnors och flickors faktiska eller påstådda beteende.

Vid misstanke om att ett barn utsätts för hedersrelaterat våld eller förtryck kan det finnas skäl för nämnden att agera omedelbart då hedersrelaterat våld och förtryck kan vara av mycket allvarlig karaktär och innebära en stor utsatthet för barnet. Kontakten mellan nämnden och barnet behöver ske på ett sådant sätt att barnet inte utsätts för ytterligare fara och nämnden behöver återkommande göra nya skyddsbedömningar.

Unga Lagöverträdare (LUL)

Principen om att unga lagöverträdare skall särbehandlas har en lång tradition och bred förankring i Sverige. Principen om unga lagöverträdare gäller särskilt för åldersgruppen 15-17 år, men även för åldersgruppen 18-20 år. Principen bygger på erfarenheten att straffrättsliga ingripanden mot unga människor måste anpassas till den unges brist på mognad, begränsade erfarenhet och särskilda förhållanden. Lagstiftaren anser att det inte är tillräckligt att fokusera på de brottsliga gärningarna som sådana, utan hela den unges situation måste beaktas.

När polis eller åklagare begär att nämnden ska yttra sig gällande en person under 18 år som är misstänkt för brott har nämnden en skyldighet att skriva ett yttrande. I samband med ett yttrande ska även en utredning enligt 11 kap 1 § SoL inledas. En begäran om yttrande ska dokumenteras och kommuniceras på samma sätt som andra utredningar inom socialtjänsten.

Ensamkommande barn

Barn som vid ankomsten till Sverige är skilda från sina föräldrar eller någon annan vuxen person som anses ha trätt i föräldrarnas ställe kallas ensamkommande barn. De ensamkommande barnen omfattas av samma lagstiftning och regler som gäller för alla barn som vistas i landet. När ensamkommande barn anländer till kommunen ska utredning göras med stöd av 11 kap 1 § SoL.

Anvisade barn ska enligt 3 § LMA placeras i den egna kommunen. Anvisningskommun får placera barnet i en annan kommun om kommunerna har ingått en överenskommelse om placeringen samt att placeringen sker med stöd av LVU eller med stöd av SoL i fråga om barn med motsvarande vårdbehov LVU eller om det finns synnerliga skäl med hänsyn till barnets vårdbehov.

God man och särskilt förordnad vårdnadshavare

Överförmyndaren förordnar god man för ensamkommande barn som i vårdnadshavares och förmyndares ställe ansvarar för barnets personliga förhållanden och sköter dess angelägenheter. Den gode mannen ska verka för barnets bästa. Ansökan om god man får göras av Migrationsverket eller av nämnden i den kommun barnet vitsas enligt lag om god man för ensamkommande barn. Beviljas barnet uppehållstillstånd ska

anmälan om behov av en särskilt förordnad vårdnadshavare enligt FB göras till tingsrätten. Utses en särskilt förordnad vårdnadshavare upphör godmanskapet.

Överflyttning av ärenden

Överflyttning av ärende till annan kommun ska ske om den som berörs av ärendet har starkast anknytning till den andra kommunen och det med hänsyn till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt. Uppgifter som behövs för att en kommun ska kunna ta över ett ärende ska lämnas av den kommun som överlämnar ärendet. Begäran om en överflyttning av ett ärende ska vara skriftlig.

Om svaret dröjer mer än en månad eller om kommunerna inte kan komma överens kan frågan avgöras av IVO. Efter att kommunen överlämnat frågan till IVO har de tre månader på sig att fatta beslut.

Sekretessbrytande regler vid brott

Brott riktat mot barn

Sekretessen inom socialtjänsten hindrar inte att en uppgift lämnas till en åklagarmyndighet eller Polismyndigheten, om uppgiften angår misstanke om brott som riktats mot någon som inte har fyllt arton år och det är fråga om brott som avses i kap 3, 4 eller 6 brottsbalken eller lagen med förbud mot könsstympning av kvinnor.

Brott mot närstående

För att kunna förebygga och förhindra brott i nära relationer finns det en bestämmelse i 10 kap 18 c § OSL som gör det möjligt för socialtjänsten att under vissa förutsättningar få lämna uppgifter till polismyndigheten i syfte att förhindra att en person begår ett allvarligt brott mot en närstående som riskerar personens liv och hälsa.

Ungdomar som misstänks begå brott

Sekretessen enligt 26 kap 1 § OSL hindrar inte att en uppgift som rör en enskild som inte fyllt tjuugoett år lämnas till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen, om

1. det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den unge kommer att utöva brottslig verksamhet,
2. uppgiften kan antas bidra till att förhindra det, och
3. det med hänsyn till planerade eller pågående insatser för den unge eller av andra särskilda skäl inte är olämpligt att uppgiften lämnas ut.

Brott med fängelse i straffskalan

En uppgift som angår misstanke om att en vuxen har begått/ska begå ett brott och som är sekretessbelagd inom socialtjänsten får lämnas till en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller någon annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet endast om misstanken angår:

1. brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år,
2. försök till brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år eller
3. försök till brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år, om gärningen innefattat försök till överföring av sådan allmänfarlig sjukdom som avses i 1 kap 3 § smittskyddslagen (2004:168).

